

УДК 599

РУКОКРИЛІ В КОЛЕКЦІЇ ЗООЛОГІЧНОГО МУЗЕЮ УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ: ОПИС І ЗАГАЛЬНИЙ АНАЛІЗ

А.-Т.В. Башта

Рукокрилі в колекції Зоологічного музею Ужгородського національного університету: опис і загальний аналіз. – А.-Т.В. Башта. – Колекція рукокрилих Зоологічного музею Ужгородського національного університету є одною з найбільших в Україні (друга за величиною). Вона налічує 381 зразків 18 видів і становить близько 20% загальної кількості зразків кажанів в українських музеях. Ця колекція була зібрана протягом другої половини ХХ ст. завдяки старанням таких відомих українських зоологів, як І. Колішев, Ю. Крочко та ін. Аналізованій колекції властиві певні характерні риси: регіональний характер і деяка сезонна приуроченість, а саме - значне представництво колоніальних видів, здобутих в осінньо-зимовий період. Найбагатше в ній представлені колоніальні види, що переважно зимують на території регіону: *Myotis myotis*, *Pipistrellus pipistrellus*, *Nyctalus noctula*. Дуже цікавим є зразок *Pipistrellus nathusii* з зимового періоду, зловлений у м. Ужгород, який підтверджує можливість зимівлі цього виду на території Закарпаття.

Ключові слова: хіроптерологічна колекція, Зоологічний музей, Ужгородський національний університет.

Адреса: Інститут екології Карпат НАН України, вул. Козельницька, 4, м. Львів, 79026, Україна.

E-mail: atbashhta@polynet.lviv.ua

Bats in the collection of Zoological Museum of the Uzhgorod National University: description and general analyzes. – А.-Т. Башта. – The collection of bats in Zoological Museum of the Uzhgorod National University is one of the largest in the Ukraine (the second in Ukraine). It reaches from 381 specimens of 18 species and consists about a 20% of bat specimens in Ukrainian Museums. This collection was collected during the second half of the 20th century thankful to the efforts of the famous Ukrainian zoologists such as I. Kolushev, Yu. Krochko et al. This collection has some characters such as regional character and some seasonality and sufficient presence of colonial bat species (*Myotis myotis*, *Pipistrellus pipistrellus*, *Nyctalus noctula*). The specimen of *Pipistrellus nathusii* from the winter period from the Uzhgorod city is the most interested in the collection because it confirms the possibility of wintering of this species in the Transcarpathian region.

Key words: bat collection, Zoological museum, Uzhgorod National University.

Address: Institute of Ecology of the Carpathians of N.A.S. of Ukraine, Koselnytska st. 4, Lviv 79026 Ukraine.

E-mail: atbashhta@polynet.lviv.ua

Музейні колекції є важливою науковою базою для фауністичних, таксономічних, систематичних, зоогеографічних, морфологічних, фенологічних та інших досліджень тварин. Окрім того, колекційні матеріали часто є реальним підтвердженням поширення видів на певній території.

Окремі музеї України вже мають опубліковані каталоги своїх зоологічних колекцій, що охоплюють також наявних у них рукокрилих. Окрім того, в останні роки хіроптерологічні збірки наших музеїв зазнали фахової ревізії та аналізу. Це стосується, насамперед, колекцій Зоологічного музею Національного науково-природничого музею НАН України, Державного природознавчого музею НАНУ (Львів), Зоологічного музею ім. Б. Дібовського Львівського національного університету, Зоологічного музею Київського національного університету, Музею природи Харківського національного університету [4, 6, 14]. Однак, одна з найбільших хіроптерологічних збірок України, яка зберігається в Зоологічному музеї Ужгородсь-

кого національного університету (далі – ЗМ УжНУ), і досі мало відома для широкого загалу науковців.

Спосіб представлення матеріалу

Весь колекційний матеріал хіроптерологічної збірки Зоологічного музею УжНУ перевірений з використанням екстер'єрних і краніальних ознак кажанів [5, 13, 16, 17, 18].

Опис матеріалу зроблений наступним чином: у межах кожного виду зразки груповані за місцями збору по адміністративних районах. Порядок представлення даних такий (де ці дані відомі): вид, локалізація знахідки (область, район, населений пункт, місце збору), дата (число, рік, місяць), інформація про зразок: стать, номер у колекції, тип матеріалу (тушка, череп), колектор. У випадку потреби після опису зроблені коментарі. В квадратних дужках подані відновлені дані. Для зменшення об'єму опису вжиті такі скорочення: "F" -

самка, “М” - самець, “U” – стать невідома, “Т” - тушка, “ч” – череп; (курсивом – тушка або череп пошкоджені). У випадку, якщо знахідки кількох авторів походять з одного місця і з одною датою, вони подані разом.

Колекційні матеріали переважно представлені тушками з черепами. На жаль, деяка частина черепів пошкоджена внаслідок неодноразових перевезень і переміщень колекції; це істотно ускладнює, а іноді практично унеможлиблює здійснення таксономічної ревізії деяких видів-двійників. Деяка частина тушок тою чи іншою мірою пошкоджена шкіроїдами, внаслідок чого їх музейна цінність істотно знизилася. Інформація про деякі зразки неповна через відсутність етикетки, або недостатню кількість вихідних даних (часто не вказане місце здобуття, дата чи ім'я колектора). Іноді номери на етикетках тушки і черепа не збігаються.

Для позначення областей використані акроніми: ZAK – Закарпатська обл., KYIV – Київська обл., VOL – Волинська обл.

Загальний аналіз

Колекція рукокрилих Зоологічного музею Ужгородського університету сформована завдяки старанням низки зоологів, що працювали на території Закарпатської області протягом середини-другої половини XX століття.

Загалом ця збірка є одною з найбільших хіроптерологічних колекцій на території України і налічує 428 зразків (з них етикетовано 381) 18-ти видів. За об'ємом (кількістю зразків) вона є другою в країні після колекції Національного науково-природознавчого музею в Києві й становить майже четвертину загальної кількості хіроптерологічних зразків у музеях України (враховуючи вищеназвані музеї; табл. 1).

Табл. 1. Кількість і співвідношення кількості зразків і кількості видів у найбільших музеях України.

Назва музею	К-сть зразків	Відсоток від загальної к-сті, %	К-сть видів
Національний науково-природознавчий музей	796	40,5	23
Зоологічний музей Ужгородського національного університету	381	19,4	18
Державний природознавчий музей у Львові	307	15,6	18
Зоологічний музей Київського національного університету	296	15,0	17
Зоологічний музей Львівського національного університету	142	7,2	14
Музей природи Харківського національного університету	45	2,3	9

В історії формування хіроптерологічної колекції УжНУ можна умовно виділити три періоди. Перший з них охоплює 1947-1957 рр; тоді було зібрано майже 20% колекції. В цей період у регіо-

ні активно працював І. Колюшев і його авторству належить значна частина зібраних колекційних одиниць (рис. 1).

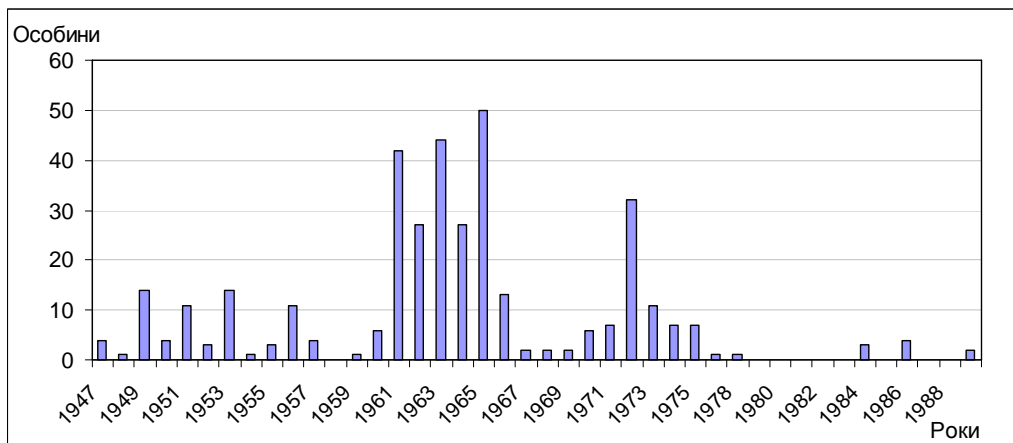

Рис. 1. Розподіл надходжень за роками зразків рукокрилих до колекції Зоологічного музею Ужгородського національного університету

Fig. 1. Distribution of the incoming of bat specimens during the years in the Zoological Museum of the Uzhgorod National University.

Другий етап припадає на 1959-1968 рр. і зумовлений початком інтенсивних досліджень відомого українського хіроптеролога Юлія Івановича Крочка. Протягом цього періоду було зібрано близько 56% колекції кажанів, дані про яких лягли в основу кандидатської [10], а пізніше й докторської [11] дисертацій дослідника. Найістотніше колекція поповнювалася в 1961, 1963 і 1965 роках – майже на четвертину теперішнього об'єму. В 1961 р. в колекцію потрапила значна кількість зразків великої нічниці (*Myotis myotis*). У 1963 р. була зібрана основна частина збірки дозірної нічниці (*Nyctalus noctula*) з зимових скупчень, розташованих в Ужгородському університеті, а в 1965 р. – великого підковика (*Rhinolophus ferrumequinum*) з Угольського масиву, малого нетопира (*Pipistrellus pipistrellus*) з території Ужгорода та широковушка (*Barbastella barbastellus*) зі штолень біля с. Глибоке Ужгородського району.

Наступний період: 1969-1975 рр., коли зібрано майже 22% колекції, з помітним піком у 1972 році (надходження особин малого нетопира з зимовищ у корпусах університету). Знахідки пізніших років дуже мало чисельні і представлені поодинокими особинами різних видів.

Аналізованій колекції загалом властиві певні характерні риси: регіональний характер і деяка сезонна приуроченість, а саме - значне представництво колоніальних видів, здобутих в осінньо-зимовий період. Найбагатше в ній представлені колоніальні види, що переважно зимують на території регіону: *Myotis myotis*, *Pipistrellus pipistrellus*, *Nyctalus noctula* (рис. 2.) Збірка сформована представниками регіональної фауни: 99,9

% колекційних зразків зібрані на території Закарпатської області. З інших місць походять лише 4 зразки: 2 особини водяної нічниці (*Myotis daubentonii*) з околиць Києва і 2 особини двоколірного лилика (*Vespertilio murinus*) з Волинської області. Найстаріший зразок у колекції – самець гостровухої нічниці (*Myotis blythii*), здобутий 10.01.1947 р. у с.Ділове Рахівського р-ну (leg. І. Колушев).

Аналіз сезонного розподілу надходжень зразків різних видів виявив, що збори з теплого періоду року представлені досить бідно (рис. 3) і їх основу становлять особини, здобуті на горищах церков і будинків. З літніх місяців виділяється липень – завдяки серії великої нічниці, що походить з горища церкви в с. Велика Копаня Виноградівського р-ну. Натомість, найменша кількість особин і видів здобута в серпні (2%, малий підковик *Rhinolophus hipposideros*), що, ймовірно, пояснюється характерним для цього місяця послабленням дослідної активності науковців і працівників вищої школи, на відміну від липня, коли відбуваються студентські практики. У вересні ж у будівлях університету з'являються численні скупчення перелітних або зимуючих кажанів і, відповідно, з цього місяця походить 11% зразків. Загалом протягом року найбільша кількість зразків припадає на лютий, коли було зібрано близько 18% особин і понад 72% видів (в основному *Rhinolophus ferrumequinum*, *Miniopterus schreibersii*, *Myotis myotis*, *Nyctalus noctula*, *Barbastella barbastellus*).

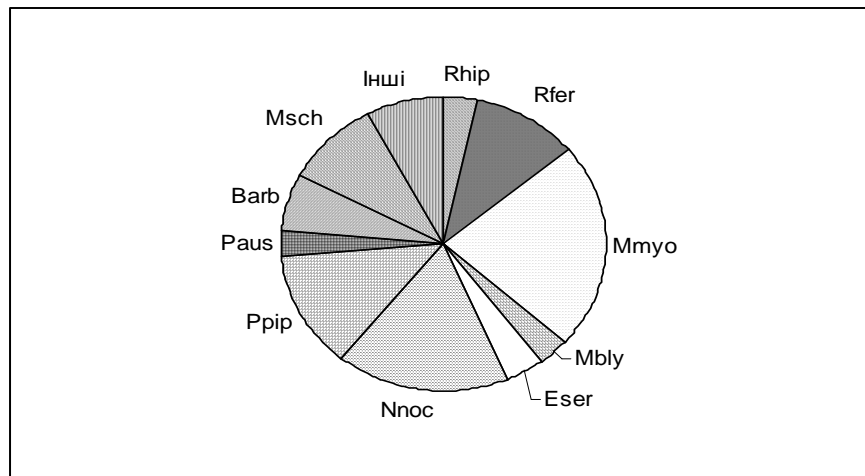

Рис. 2. Співвідношення кількості видів кажанів у колекції Зоологічного музею Ужгородського національного університету.

Fig. 2. Correlation of bat species number in the collection of Zoological Museum of the Uzhgorod National University. Rhip – *Rhinolophus hipposideros*, Rfer – *Rhinolophus ferrumequinum*, Mmyo – *Myotis myotis*, Mbly – *Myotis blythii*, Eser – *Eptesicus serotinus*, Nnoc – *Nyctalus noctula*, Ppip – *Pipistrellus pipistrellus*, Paus – *Plecotus austriacus*, Barb – *Barbastella barbastellus*, Msch – *Miniopterus schreibersii*.

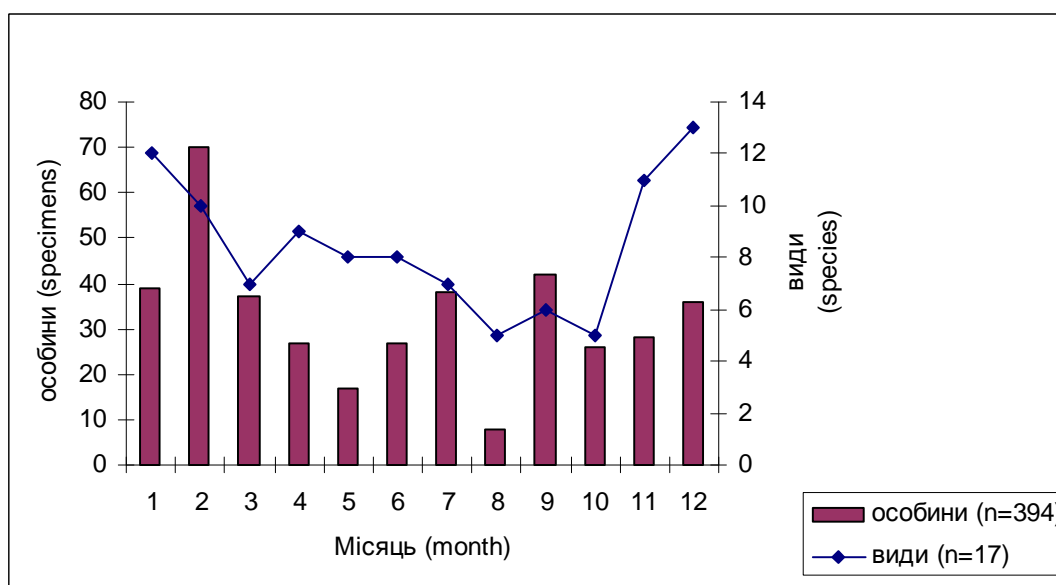

Рис. 3. Розподіл надходжень зразків кажанів за сезонами до колекції Зоологічного музею Ужгородського національного університету.

Fig. 3. Bat specimens receiving during the seasons to Zoological Museum of the Uzhgorod National University.

Загалом із зимового періоду походить майже 37%, а включаючи листопад і березень, коли рукокрилі переважно вже або все ще перебувають у зимових сховищах – 53% зразків: це, переважно, спелеобіонтні види. Спелеобіонтний характер колекції характерний також для хіроптерологічних збірок інших музеїв країни, насамперед – львівських; це значною мірою зумовлено географічною близькістю регіонів з великою кількістю печерних сховищ – Карпат і Поділля.

Одним з основних місць походження зразків кажанів були штольні, розташовані біля с. Глибоке Ужгородського р-ну. З цього локалітету походить близько 26% загальної кількості зразків (найкраще представлені – *M. myotis*, *M. schreibersii*, *B. barbastella*). Ще майже 30% рукокрилих, переважно *N. noctula* і *P. pipistrellus*, здобуті в осінньо-зимовий період у будівлях університету. За кількістю видів з району м. Ужгород походить 78%, зі штолень с. Глибоке – 44%.

Аналіз сезонного розподілу надходження особин різних видів показав, що лише для двох з них немає сезонних закономірностей: *M. myotis* і *M. schreibersii*.

Тільки з періоду гібернації походять деякі нічниці (*Myotis nattereri*, *Myotis mystacinus*, *Myotis daubentonii*), а також широковух. Значна частина особин великого підковика здобута в зимовий період у штольнях с. Глибоке і печерах Угольського масиву Карпатського біосферного заповідника. Вечірниця дозріла також походить переважно з зимового та осіннього періодів – з відомих зимовищ, розташованих в університетських корпусах [1, 7, 8, 9, 11]. Аналогічно, більшість зразків малого нетопира походять з тих же місць і з того ж пе-

ріоду. Цікавим фактом є відсутність особин цього виду з квітня до серпня, що виявлено також в деяких інших музеях України [12]. Результати детекторних досліджень у рівнинній частині області у літній період показують, що цей вид малочисельний, місяцями звичайний на території рівнини загалом, з концентрацією поблизу дібров і в населених пунктах [3, 15]. Закарпаття може належати до регіонів, де відбувається зимівля і спарювання малого нетопира і тому є дуже важливим для збереження його популяції загалом.

Одною з найцікавіших знахідок у колекції є тушка нетопира лісового (*Pipistrellus nathusii*; перевизначений з *P. pipistrellus*; redet. А.-Т. Bashta) із зимовищ у будівлях університету (10.01.1972), що є реальним підтвердженням зимівлі цього виду на території Закарпаття і відкидає сумніви щодо можливості цього явища в Україні. Цікаво, що особин цього виду знаходили тут на зимівлі принаймні двічі (інформація про іншу знахідку подана в роботі В. Абеленцева, І. Підоплічка й Б. Попова [2]).

До Червоної книги України (1994) занесено 12 видів кажанів, з яких у колекції Зоологічного музею УжНУ представлено сім (*Rhinolophus hipposideros*, *Rhinolophus ferrumequinum*, *Myotis nattereri*, *Myotis bechsteinii*, *Myotis emarginatus*, *Barbastella barbastellus*, *Miniopterus schreibersii*), які становлять 31,2% загальної кількості колекційних зразків.

Висновки

Хіроптерологічна колекція Зоологічного музею Ужгородського національного університету є одною з найбільших в Україні (друга за величи-

ною після колекції ННПМ). Вона репрезентує переважно регіональну хіроптерофауну і тому є надзвичайно цінною. Види Червоної книги України представлені тут сімома (31,2 % зразків).

Вибірки *M. myotis* і *P. pipistrellus* у цій колекції є найбагатшими з тих, що зберігаються в українських музеях. Також на увагу заслуговують збірки *Rh. ferrumequinum*, *N. noctula*, *M. schreibersii*.

На жаль, умови зберігання колекції залишають бажати значно кращого. Зразки зазнають пошкоджень, насамперед, від шкіроїдів. Для кращого збереження цієї колекції є необхідним приведення до порядку (систематизація), створення повного її каталогу, узгодження нумерації, а насамперед – тотальна інсектизація.

Подяка

Автор висловлює подяку Наталі та Людвігу Потішам (Ужгородський національний університет) за істотну допомогу під час опрацювання колекції.

Списки колекційних матеріалів

Rhinolophus hipposideros (Bechstein, 1800)

ЗАК, Ужгородський р-н: с. Глибоке, печера. – 10.08.1950 (F: № 778; M: № 779; т+ч, leg. Пушкеш); там само. – 11.04.1970 (M+U, №?, т+ч, leg.?). там само. – 20.12.1972 (2M, №?, т+ч, leg.?). с. Нижнє Солотвино. – 16.08.1950 (M, №?, т+ч, leg.?). с. Солотвино. – 16.01.1961 (M, № 32-V, т, leg.?).

Берегівський р-н: с. Мужієве, каолінова печера. – 8.02.1961 (F, №3919, т+ч, leg. Мателешко); м. Берегове, крейдяна печера. – 11.03.1962 (F, № 76, т, leg. Шкріба).

Мукачівський р-н: м. Мукачеве, виноградник, пивниця. – 15.08.1962 (F, № 24-III, ч, leg. Пушкеш); с. Кольчино, тунель. – 1.02.1972 (M, №?, т, leg. Костраба).

Rhinolophus ferrumequinum (Schreber, 1774)

Найчисленнішими є зимові знахідки, що походять з печери біля с. Глибоке Ужгородського р-ну та Угольського масиву Карпатського біосферного заповідника (Тячівський р-н Закарпатської обл.).

ЗАК, Ужгородський р-н: с. Глибоке, печера. – 21.10.1952 (F, №14 (№85 на пакеті), т, leg. Нікіфорова); там само. – 18.01.1953 (M, №?, т+ч, leg. Колошеш); там само. – 26.12.1962 (M, №23, т, leg.?).

Берегівський р-н: [с. Мужієве], золота печера. – 9.11.1961 (M, №50 (227), т+ч, leg. Шкріба); [с. Мужієве], каолінова печера. – 9.11.1961 (M, №48 (229), т+ч, leg. Шкріба); там само. – 28.01.1962 (3M, №2 (226), №7 (224), №8 (223), т+ч, leg. Шкріба).

Хустський р-н: с. Стеблівка, підвал будинку. – 10.03.1962 (U, №78 (228), т+ч, leg. Мондич).

Іршавський р-н: с.Білкі, шахта. – 18.09.1962 (M: №33 (500-4), т; M: №1500-3, ч, leg. Пушкеш); там само. – 25.02.1963 (F, №21 (500-5), т, leg. Пушкеш).

Тячівський р-н: с. Мала Уголька, печера "На Чуре". – 19.06.1964 (2M, №500-41, №500-42, т, leg.?). с. Мала Уголька, печера "Гребінь". – 20.02.1965 (F: №15; M: №120; F: №500-8; F: №500-12 (цей номер на двох етикетках); M: №500-13; M: №500-15; F: №500-16; M: №500-17; M: №500-21; M: №500-23; M: №500-25; F: №500-2[9]; M: №500-44, т, leg. Крочко).

Мукачівський р-н: с. Кузьміно біля Середнього. – 20.10.1948 (M, № 68-27, т+ч, leg.?). с.Кольчино, тунель. – 12.12.1964 (2F, №127 (500-9), № 129, т+ч, leg. Крочко); там само. – 19.03.1965 (M, № 137, т+ч, leg. Крочко); там само. – 19-26.03.1965 (Mjuv, №142, т, leg. Крочко); там само. – 26.03.1965 (Mjuv, № 140, т+ч, leg. Крочко); там само. – 11.05.1970 (F, №?, т, leg. Федаско); там само. – 23.02.1973 (2U, №4, №6, т, leg.?). там само. – 5.04.1973 (U, №?, т+ч, leg. Костраба); там само. – [дата ?] (U, №1, т, leg.?).

Рахівський р-н: с.Ділове, печера №2. – 17.03.1971 (M, №100, т, leg. Юрак).

Myotis myotis (Borkhausen, 1797)

Всі особини великої нічниці, здобуті в період від квітня до червня, виявилися самицями. Аналогічна тенденція характерна для збірок інших музеїв.

ЗАК, Ужгородський р-н: с. Глибоке, печера. – 25.01.1951 (M, № 86-45, т+ч, leg. Чонка); там само. – 19.03.1951 (F, № 49 (№ 932), т+ч, leg.?). там само. – 18.06.1951 (2F, №1-3 (2), №46-5, т+ч, leg. Колошеш); там само. – 19.06.1951 (F, №83, т+ч, leg. Колошеш); там само. – 14.07.1953 (F, № 89, т+ч, leg. Нікіфорова); там само. – 29.05.1956 (F, №14 (2), т+ч, leg. Чонка); там само. – 29.10.1956 (2F, №10 (12), т+ч, №12 (4), leg. Довгань, Чонка); там само. – 1.03.1957 (U, №15 (1), т+ч, leg. Довгань); там само. – 19.02.1962 (M, № 216а (№30), т+ч, leg. Пушкеш); там само. – 19.02.1962 (M: №15-6; F: №36; F: № 216б; F: № 216д; F: № 216е; M: № 216м; т+ч, leg. Пушкеш); там само. – 20.12.1972 (M, №?, т, leg.?). там само, печера № 2. – 29.11.1975 (2M, т+ч, leg. Крочко).

Виноградівський р-н: с. Велика Копаня, церква. – 22.06.1960 (F: №3 (130); F: №4 (№138); F: №5 (129); Fjuv: №10 (182); Fjuv: №16 (142); F: №18 (140); т+ч, leg. Гвоздь); там само, дзвіниця церкви. – 1961 (3U, № 145, № 145 (1), № 169, т+ч, leg. Боршош, Корчинський, Підмалівська); там само. – [?].07.1961 (M: № 146; M: № 149; F: № 202, т+ч, leg. Кузьма); там само. – 4.07.1961 (U: № 156; M: № 159; M: № 167; M: № 172; F: №177; U: № 178; F: № 180; F: № 189; U: № 199; т+ч, leg. Боршош, Корчинський, Кочерга, Підмалівська, Цапко, Чербанік); там само. – 5.07.1961 (F: №164, т+ч; M: №176, т+ч; M: №?, т, leg. Корчинський, Рашевська); там само, церква. – 12.07.1961 (U, № 157, т+ч, leg.?). там само, дзвіниця. – 14.07.1961 (F, № 183, т+ч, leg. Булеза); там само, церква. – [дата ?] (U, № 203, т, leg. Федін).

Берегівський р-н: [с. Мужієве], крейдяна печера. – 8.10.1961 (F, № 85 (№ 210), т, leg. Шкріба); там само. – 28.01.1962 (F, №6 (206), т+ч, leg. Шкріба); [с.Мужієве], каолінова печера. – [?].02.1962 (F: № 83 (№ 211), F: № 84 (№ 212), M: № 86 (№ 210), т+ч, leg. Шкріба).

Іршавський р-н: с.Кушниця, горище церкви. – 31.08.1963 (F, №1 (293), т+ч, leg. Батрин); там само. – 13.09.1963 (M, №3 (297), т+ч, leg. Батрин);

там само. – 12.10.1963 (М: №7 (295), F: №8 (298), т+ч, leg. Батрин); там само. – 3.04.1964 (F, № 9 (303), №10 (296), т+ч, leg. Батрин); там само. – 8.04.1964 (2F, №11 (292): т+ч, №12 (302): т+ч, leg. Батрин); там само. – 12.04.1964 (2F, №1 (№305), №14 (306), т, Батрин); там само. – 24.05.1964 (F, №18 (263), т+ч, Батрин); там само. – 20.08.1964 (М, №36 (260), т+ч, leg. Батрин); там само. – 20.09.1964 (2F, №38 (261), № 42 (№268), т+ч, leg. Батрин); там само, дзвіниця. – 1964 (U, № 34, т+ч, leg. ?); там само. – 29.03.1965 (2F, № 143а, № 145, т+ч, leg. Крочко); там само. – 4.04.1965 (2F, № 147, № 148, т, Крочко); там само, горище. – 13.05.1972 (2F, №?, т+ч, leg. Костраба); там само. – 16.07.1974 (4U, № 11, № 28 (№144), № 144 (№28), № 216, т+ч, leg. ?).

Тячівський р-н: с.Мала Уголька, печера "Гребінь". – 20.02.1965 (F: № 152, M: № 500-52, т+ч, leg. Крочко); там само. – 10-12.11.1989 (U, № ?, ч, leg. ?).

Мукачівський р-н: с.Кольчино, тунель. – 8.04.1968 (F, №?, скелет, leg. ?); там само. – 14.10.1969 (U, № ?, т, leg. ?).

Рахівський р-н: м.Рахів. – 29.03.1972 (U, № 144, т+ч, leg. Юрак).

***Myotis oxygnathus* (Tomes, 1857)**

ЗАК, Рахівський р-н: с.Ділове. – 10.01.1947 (M, №?, т+ч, leg. ?).

Ужгородський р-н: с. Глибоке, печера. – 3.06.1953 (M, № 90, т+ч (№64), leg. Нікіфорова); там само. – 15.06.1953 (2Fjuv: № 48, № 114; Mjuv: № 47, т+ч, leg. Нікіфорова); там само. – 22.06.1953 (2Fjuv, №113, № 113 (№54), т+ч, Нікіфорова); там само. – [10].02.1963 (F, № 12 (216-3), т+ч (№16), leg. Пушкаш); там само. – 25.09.1964 (F, № 113, т, leg. Крочко).

Виноградівський р-н: с.Велика Копаня, дзвіниця церкви. – 3.07.1961 (2M, №190, №?, т+ч, leg. Третинник); там само. – 10.06.1973 (2F, №?, т+ч, leg. ?).

Тячівський р-н: с.Добрянське, горище церкви. – 16.04.1978 (F, №?, т, leg. ?).

Myotis myotis/oxygnathus

Черепи пошкоджені й виду належність зразків перевірити не вдалося.

Ужгородський р-н: м. Ужгород, горище університету. – 2.01.1949 (F, №79 (№72-31), т, leg. ?).

Тячівський р-н: печера Дружба. – 29.06.-4.07.1989 (U, №?, ч, leg. ?).

***Myotis nattereri* (Kuhl, 1817)**

ЗАК, Ужгородський р-н: с.Глибоке, печера. – 26.12.1962 (M, №27, т, leg. ?); там само. – 3.01.1966 (M, №89, т+ч, leg. Крочко); там само, печера №2. – 24.02.1984 (F – на етикетці (M – на картці в пакеті з тушкою), №?, т, leg. ?).

Свалявський р-н: с.Свалява, підвал. – 5.02.1972 (F, №?, т+ч, leg. Костраба).

***Myotis mystacinus* (Kuhl, 1817)**

ЗАК, Ужгородський р-н: с.Глибоке, печера №1. – 11.12.1955 (M, №72, т+ч, leg. Колушев).

***Myotis daubentonii* (Kuhl, 1817)**

КУІV, окол. м.Київ. – 10.03.1986 (F+M, №?, т+ч, leg. ?).

***Myotis bechsteinii* (Kuhl, 1817)**

У невеликій вибірці довговухої нічниці представлені лише самиці. Це, очевидно, спричинене незначною кількістю здобутих особин; нами в підземеллях біля с. Мужієве Берегівського р-ну були виявлені самці (Башта, 2004).

ЗАК, Рахівський р-н: с.Верхне Водяне, горище. – [?].06.1972 (4F, № 15, № 16, № 17, №?, ч, leg. Міхель).

Ужгородський р-н: с. Глибоке. – 16.02.1986 (F, №?, ч, leg. ?).

***Myotis emarginatus* (E. Geoffroy, 1806)**

ЗАК, Ужгородський р-н: с.Глибоке, печера. – 18.01.1953 (M, №1-z, т+ч, leg. Колушев).

Берегівський р-н: м.Берегове, підвал. – 6.07.1961 (2M, №53 (221), №54 (222), т+ч, leg. Шкріба); там само. – 18.07.1961 (F, №55, т+ч, leg. Шкріба).

Мукачівський р-н: с.Кольчино, тунель. – 12.12.1964 (M, №126, т+ч, leg. Крочко).

Тячівський р-н: с.Уголька, печера "Дружба". – 9.11.1989 (U, №?, ч, leg. ?, det. ? як *Pl.austriacus*, redet. Башта)

***Eptesicus serotinus* (Schreber, 1774)**

ЗАК, Ужгородський р-н: с. Глибоке, печера №2. – 11.12.1955 (F, №500-60, т+ч, leg. Колушев); там само, печера №6. – 29.11.1975 (F, №?, т+ч, leg. Крочко).

Перечинський р-н: с. Тур'я Поляна. – 3.06.1959 (M, №24-а, т+ч, leg. ?).

Виноградівський р-н: с. Мала Копаня, дзвіниця церкви. – 13.07.1961 (3F, №6, №6-в, №195, т+ч, leg. Ігнатова, Крочко); с.Шаланки, дзвіниця. – 19.08.1962 (M: №500-66, F: №500-67, т+ч, leg. Пушкаш).

Іршавський р-н: с. Ком'яти, дзвіниця. – 17.07.1961 (M, №35-а, т+ч, leg. Пушкаш); с.Довге. – 15.04.1962 (F, №35[8][б], т, Гафинець); с. Кушниця, горище церкви. – 12.04.1964 (F, № 62а, leg. Батрин); там само. – 16.10.1964 (F, №21 (270), т+ч, leg. Батрин).

Тячівський р-н: с. Угля. – 17.07.1973 (U, №?, т+ч, leg. Цурко); с. Добрянське. – 18.11.1973 (F, №?, т, leg. ?).

Хустський р-н: с. Горінчево, церква. – 27.05.1976 (F, №?, т+ч, leg. ?).

***Vespertilio murinus* Linnaeus, 1758**

ЗАК, Воловецький р-н: с.Щербивець, горище. – 25.06.1951 (U, №55-14 (82), т+ч, leg. Попович).

Ужгородський р-н: м.Ужгород, гуртожиток №4. – 15.11.1985 (M, №?, т+ч, leg. ?).

Виноградівський р-н: с.Королево. – 20.05.1970 (F, №?, скелет, leg. ?).

VOL, Волинь. – 19.07.1983 (2U, т+ч, leg. ?).

***Nyctalus noctula* (Schreber, 1774)**

ЗАК, Ужгородський р-н: м.Ужгород, університет. – 25.11.1947 (U, №77-36 (94), т+ч, leg. ?); там само, навч. корпус УЖДУ. – 6.01.1949 (M, №83-42 (107), т+ч, leg. Колушев); там само. – 7.01.1949 (M, №60-19 (108), т, leg. ?); там само. – 10.01.1949 (M, №88-47 (96), т+ч, leg. Чонка); там

само. – 11.01.1949 (М: №50-9 (84); F: №52-11 (100); F: №53-12 (101); М: №61-20 (99); U: №63-22 (112); F: №89-48 (98); т+ч, leg. Колюшев); там само, гуртожиток корп. №1. – 12.01.1949 (F, №58-17 (97), т+ч, leg. ?); там само, навч. корпус УжДУ. – 12.01.1949 (U, №94-53 (95), т+ч, leg. ?); с.Глибоке, печера. – 21.12.1957 (2М, №?, т+ч, leg. Довгань); м.Ужгород, корпус хімфаку УжДУ. – 25.02.1961 (М: №121; U: №122; F: №123; F: №124; F: №125; т+ч, leg. Крочко); там само. – 16.02.1963 (F: №29; F: №30; F: №31; М: №32; т+ч, leg. ?); там само. – 2.03.1963 (М, №19 (W-2), т+ч, leg. Пушкаш); там само. – 7.03.1963 (F: №43 (W-1); М: №45 (252); М: №46-а; F: №53; М: 370-64; М: №500-56; F: №500-57; т+ч, leg. Пушкаш); там само. – 9.03.1963 (7F, №34, №35, №36, №37, №39, №43, №49 (W-4), т+ч, leg. ?); там само. – 30.11.1963 (М, №109, т+ч, leg. ?); там само. – 16.02.1964 (2F, №110, №111, т+ч, leg. ?); там само. – 14.12.1965 (F, №А, т+ч, leg. Крочко); там само. – 4.01.1966 (F, №?, т+ч, leg. Крочко); там само. – 9.02.1966 (F: №В, М: №С, М: №D, F: №G, М: №?, т+ч, leg. Крочко); там само. – 4.03.1966 (F, №100-9, ч, leg. Крочко); там само. – 29.11.1969 (F, №?, т+ч, leg. ?); там само. – 26.02.1971 (М, №584, т, leg. Крочко); там само. – 16.11.1971 (U, №?, т+ч, leg. ?); там само. – 8.03.1972 (U, №?, т, leg. ?); там само, біофак УжДУ. – 14.09.1975 (М+F, №?, т+ч, Крочко); там само, УжДУ, горище. – [дата?] (F, №91-50 (111-а), т+ч, leg. ?); там само, навч. корпус УжДУ. – [дата?] (F, №(109), т, leg. ?).

Виноградівський р-н: м. Виноградів, підвал. – 29.02.1964 (2М, №73 (250), №74 (251), т+ч, leg. Андрашко).

Рахівський р-н: окол. м.Рахів, дупло. – 18.03.1972 (М, №?, т+ч, leg. ?).

Тячівський р-н: с. Велика Уголька, печера Гребінь. – 4-5.07.1972 (U, №?, ч, leg. ?).

***Pipistrellus pipistrellus* (Schreber, 1774)**

ЗАК, Ужгородський р-н: м. Ужгород, дзвіниця церкви. – 19.09.1947 (М, №57-16 (120), т+ч, leg. Колюшев); там само, гол. корпус ун-ту. – 30.12.1947 (М, №59-18 (88), т+ч, leg. Колюшев); с. Нижнє Солотвино, ліс. – 23.09.1949 (М, №64-23 (106), т, leg. Чонка); м. Ужгород, хімічний фак-т ун-ту. – 7.02.1952 (М, №?, т+ч, leg. ?); там само, каф. ботаніки. – 19.12.1962 (М, №20, т+ч, leg. ?); (?) там само, хімічний фак-т ун-ту. – 13.02.1963 (М, №28, т+ч, leg. ?); там само. – 9.03.1963 (F, №33, т+ч, leg. ?); там само. – 12.09.1963 (F: №46, М: №49, т+ч, leg. Крочко); там само. – 19.09.1963 (F: №50, М: №51, F: №52, М: №53, т+ч, leg. ?); там само. – 13.11.1963 (F: №56, F: №57, F: №81, F: №83, М: № 83 (один і той же номер на двох етикетках), т+ч, leg. Крочко); там само. – 27.11.1963 (3F, №104–105, №107, т+ч, leg. ?); там само, велика фіз. аудиторія (міжвіконня). – 20.09.1965 (F: №500/34; М: №500/35; F: №500/36; F: №500/37; F: №500/38; F: №500/39; М: №500/40; т+ч, leg. Крочко); там само, біологічний фак-т ун-ту. – 20.09.1965 (F: №25 (на пакетику з черепом); U: №3 (на пакетику з черепом); М: №31 (на пакетику з черепом); т+ч, leg. Крочко); там само, велика фіз. аудиторія. – 27.10.1965 (2F, №?, т+ч, leg. Крочко); там само, СШ №9 (фізичний кабінет). – [1].01.1972 (6М, №?, т+ч, leg. Крочко); там само. – 18.01.1972 (F, №?, т, leg. Крочко); там само. – 20.01.1972 (U, №?, т+ч,

leg. Крочко); там само, хімічний фак-т ун-ту. – [?].03.1972 (М, №?, т, leg. ?); там само. – 13.12.1972 (U, №?, т, leg. ?); там само. – 12.09.1974 (U, №?, т, leg. ?); там само. – [дата?] (F, №?, т, leg. ?).

***Pipistrellus nathusii* (Keyserling et Blasius, 1839)**

ЗАК, Ужгородський р-н: м. Ужгород, СШ № 9. – 10.01.1972 (М, №2 (на пакетику), т+ч, leg. Крочко, det. як *P. pipistrellus*, redet. Башта).

***Plecotus auritus* (Linnaeus, 1758)**

ЗАК, Ужгородський р-н: м. Ужгород. – 4.05.1949 (U, №66-25 (№102), т, leg. ?); с. Глибоке, печера. – 18.01.1953 (F (№1), М (№?), т, leg. Колюшев); м. Ужгород, підвал. – 15.08.1963 (М, №?, т, leg. Крочко); с. Глибоке, печера. – 29.11.1975 (М, №?, т+ч, leg. Крочко); там само. – 22.12.1975 (М, №?, т+ч, leg. Крочко).

Міжгірський р-н: с. Келечин, дзвіниця церкви. – 22.07.1966 (U, №49, т, leg. Зубанич).

***Plecotus austriacus* (J. Fischer, 1829)**

ЗАК, Ужгородський р-н: м. Ужгород, підвал біля ботсаду. – 17.02.1966 (М, №18, т, leg. Чонка); с. Глибоке, печера. – 20.12.1972 (F, №?, т, leg. ?).

Тячівський р-н: с. Солотвино, підвал. – 8.02.1971 (М, №?, т, leg. ?);

Рахівський р-н: с. Верхнє Водяне, горище. – [?].06.1971 (F, №14, т, leg. Міхель, череп *M. bechsteinii*).

Виноградівський р-н: с. Королеве, горище. – 17.05.1972 (U, №?, т, leg. Міхель).

Берегівський р-н: с. Іванівці [Яноші], підвал. – [?].12.1971 (2U, №22, №24, т, leg. ?); с. Попово, горище церкви. – 28.11.1995 (М, №?, т, leg. Міхель).

Мукачівський р-н: с. Глинянець, печера. – 16.01.1973 (М, №?, т, leg. ?); с. Росвигове, церква. – [дата?] (2U, №?, скелет, leg. ?).

***Plecotus* sp.**

ЗАК, Рахівський р-н, с. Верхнє Водяне, горище. – [?].06.1972 (Mjuv, №19, №20, т, leg. Міхель).

Виноградівський р-н, с. Королеве, горище. – 9.07.1971 (Fjuv, №?, т, leg. Міхель).

***Barbastella barbastellus* (Schreber, 1774)**

ЗАК, Ужгородський р-н: с. Глибоке, печера. – 18.01.1953 (2F, №1-я, №3, т+ч, leg. Крочко); там само. – 18.02.1953 (М, №?, т+ч, leg. Колюшев); там само. – 13.12.1954 (М, №2 (73), т+ч, leg. Чонка); там само. – 1.04.1957 (F, №4, т+ч, leg. Довгань); с. Нижнє Солотвино, Борсуча печера. – 26.12.1962 (М, №21, т+ч, leg. ?); там само, печера біля дороги. – 26.12.1962 (М, №22, т+ч, leg. ?); с. Глибоке, печера. – 11.02.1965 (М: №132; F: №133; М: №134; М: №135; М: №136; т+ч, leg. Крочко); там само. – 22.02.1965 (F, №500-31, т+ч, leg. Крочко); там само. – 23.02.1965 (3F, №500-29, №500-32, №500-33, т+ч, leg. Крочко); там само. – 4.01.1966 (U, №?, т+ч, leg. Крочко); там само. – 13.12.1972 (F, №?, т, leg. ?); там само. – 29.11.1975 (3F, №?, т+ч, leg. Крочко).

***Miniopterus schreibersii* (Kuhl, 1817)**

Вибірка довгокрилля включає серію з 22 екз, здобутих у штольнях біля с. Глибоке (Ужгородський р-н). Як відомо, цей вид зник з території України. Найпізніша знахідка цього виду похо-

дить з печери біля с. Білки (Іршавський р-н), з вересня 1972 р.

ЗАК, Ужгородський р-н: с.Глибоке, печера. – 21.05.1950 (М, № 118а (№ 54-13), т+ч, leg. Чонка); там само. – 6.03.1951 (F, №[1049], т, leg. Довгань); там само. – 16.03.1951 (2F, № 105 (№71-30), № 116а (№80-39), т+ч, leg. Чонка); там само. – 18.06.1951 (М, № 103 (№48-7), т+ч, leg. Колошешев); там само. – 21.10.1952 (М, № 115, т, leg. Нікіфорова); там само. – 24.06.1953 (F, № 117а, т+ч (пакетик № 36), leg. Нікіфорова); там само. – 4.10.1953 (2U, № 1 (№47): т+ч (№1), ч (№ 91), leg. Колошешев); там само. – 24.07.1955 (М, № 12 (№500-48), т, leg. Чонка); там само. – 16.10.1956 (М, № 46 (21), leg. Чонка); там само. – 29.10.1956 (5F, №21 (30), № 23 (25), № 33 (38), № 35 (№44), № 37 (№35), т+ч, leg. Довгань); там само. – 16.11.1956 (U, № 47 (46), т+ч, leg. Чонка); там само. – 29.11.1956 (F, № 28 (№19), т+ч, leg. Довгань); там само, печера № 3. – 24.04.1963 (F, № 44, т+ч, leg. Крочко); там само, печера. – 25.09.1964 (F, № 118 (на пакетуку з черепом), т+ч, leg. Кроч-

ко); там само. – 4.10.1964 (М: № 120, F: №121, т+ч, leg. Крочко); м.Ужгород, хімфак (міжвіконня). – 20.09.1965 (U, №?, т+ч, leg. Крочко).

Мукачівський р-н: с. Кольчине. – 29.09.1967 (2U, № 1 (на пакеті), № 4 (на пакеті), скелет, leg. ?); м. Мукачеве, пивниця, виноградник. – 13.01.1963 (F, № 25, т+ч, leg. Пушкаш); с.Кольчине, тунель. – 1968 (U, №5, ч, leg. Печкап); там само. – 1970 (U, №?, т, leg. Гегальчий); там само. – 11.05.1970 (М, №?, т+ч, leg. Крочко).

Берегівський р-н: [с. Мужієве], каолінова печера. – 8.10.1961 (F, №37 (236), т+ч?, leg. Шкріба); там само, крейдяна печера. – 8.10.1961 (М: №39 (232), F: № 41 (№237), F: №42 (231), т+ч, leg. Шкріба); там само. – 11.12.1961 (М, №51 (233), т, leg. Шкріба); м.Берегове. – 21.08.1964 (М, №?, ч (пакетик № 5), leg. ?).

Іршавський р-н: с. Білки, печера. – 25.09.1972 (М, №?, т+ч (пакетик № 115), leg. Костраба).

1. Абеленцев В. И. О летучих мышах Закарпатской и других западных областей УССР // Наукові записки Київського держ. ун-ту. (Труды Зоомузея Киевского гос. ун-та, том 2). – 1950. – 9, вип. 6. – С. 59-74.
2. Абеленцев В. И., Підолічко І. Г., Попов Б. М. Комахоїдні та кажани. (Фауна України. – Т. 1, вип. 1). – К.: Вид-во АН УРСР, 1956. – 448 с.
3. Башта А.-Т. В. Видовий склад рукокрилих (Mammalia: Chiroptera) у заплавах лісах р.Боржава (Закарпатська обл.) // Ученые записки Таврического нац. ун-та им. В. И. Вернадского. Сер. Биология, химия. – Симферополь, 2004. – Т. 17 (56), № 2. – С. 154-159.
4. Башта А.-Т. В., Шидловський І. В. Колекція рукокрилих (Chiroptera) Зоологічного музею ім. Б. Дибовського Львівського національного університету // Наукові записки Державного природознавчого музею. – 2001. – Т. 16. – С. 41-45.
5. Волошин Б., Башта А.-Т. Кажани Карпат. Польовий визначник. – Краків-Львів: Platan Publ. House, 2001. – 168 с.
6. Загороднюк І., Годлевська Л. Кажани в колекціях зоологічних музеїв України: фенологічний огляд даних // Міграційний статус кажанив в Україні. – Київ, 2001. – С. 122-156.
7. Колошешев І. И. Матеріали по летучим мышам Закарпаття // Научные записки Ужгородского ун-та. – 1958. – 31. – С. 27-31.
8. Крочко Ю. І. Масові скупчення нетопиря малого (*Pipistrellus pipistrellus* Schreber.) в Закарпатській області під час осінніх перельотів // Матер. XXI наук. конф. Ужгород. ун-ту. Сер. біол. та медич. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1967. – С. 69-71.
9. Крочко Ю. И. Численность некоторых видов рукокрылых западных областей УССР // Редкие виды млекопитающих и их охрана. – М.: Наука, 1977. – С. 56-77.
10. Крочко Ю. И. Морфологические и эколого-физиологические особенности популяций большой ночницы и обыкновенного длиннокрыла Закарпатской области: Автореферат дисс. ...канд. биол. наук. – К., 1970. – 27 с.
11. Крочко Ю.И. Рукокрылые Украинских Карпат. Авт. дис. ...докт.биол.наук. – К., 1992. – 34 с.
12. Негода В. Статевая структура популяцій нетопирів *Pipistrellus nathusii* та *P. pipistrellus* в Україні // Вісник Луганського держ. пед. ун-ту. – Луганськ, 2002. – № 1 (45). – С. 119-120.
13. Стрелков П. П. Отряд Chiroptera – Рукокрылые / Громов И. М., Гуреев А. А., Новиков Г. А. и др. (ред.): Млекопитающие фауны СССР. – М.-Л.: Изд-во АН СССР, 1963. – Ч. 1. – С. 122-218.
14. Шевченко Л. С., Золотухина С. И. Каталог коллекций Зоологического музея ННПМ НАН Украины. Вып. 2. Млекопитающие. – К.: Зоомузей ННПМ НАН Украины, 2005. – 238 с.
15. Bashta A.-T. Bat fauna of the plain and foothill parts of the Latorytsia river basin (western Ukraine), with special focus on alluvial forests // *Vespertilio*. – 2004. – 8. – 3-11.
16. Dodelin B. Identification des Chiropteres de France a partir de restes osseux. – Federation francaise de Speleologie. – 2002. – 48 pp.
17. Schober W., Grimmberger E. Die Fledermäuse Europas: kennenn, bestimmen, schützen. – Stuttgart: Kosmos, 1998. – 265 ss.
18. Vierhaus H. Zur Bestimmung von Wasser-, Rauhhaat- und Zwergfledermäusen // *Fauna Flora Rhld.-Pf.* – 1996. – 21. – S. 169-172.

Отримано: 20 січня 2007 р.

Прийнято до друку: 1 лютого 2007 р.